

Mark- och miljööverdomstolen

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss av betänkandet *Areella näringar vid vatten* (SOU 2023:103)

Dnr KN2024/00156

Svea hovrätt, Mark- och miljööverdomstolen, har utifrån de utgångspunkter som domstolen har att beakta följande synpunkter på det remitterade förslaget.

Mark- och miljööverdomstolen har inga synpunkter på förslagets lämplighet. Domstolen bedömer dock att vissa av förslagen kan bli svåra att tillämpa i praktiken och att många avvägningar överlämnas till rättstillämpningen.

Undantag för areella näringar i 7 kap. 16 § miljöbalken

Mark- och miljööverdomstolen har ingen invändning mot att vattenbruk läggs till i lagtexten.

Om förslaget att inga ändringar behövs i PBL

Mark- och miljööverdomstolen delar inte utredningens bedömning att det inte behövs några ändringar i 9 kap. 3 § plan- och bygglagen vid en ändring av 7 kap. 16 § miljöbalken (sid. 65–66, 110–112). Frågan om bygglov och dispens enligt plan- och bygglagen och miljöbalken handläggs ofta parallellt. Vid ansökan om bygglov ska kommunen ge upplysningar om att andra lov och dispenser kan krävas. Att lämna frågan till rättstillämpningen medför att ändringarna som görs i miljöbalken riskerar att inte få avsedd verkan.

Angående ändring av omsättningskravet

Mark- och miljööverdomstolen har inga invändningar mot ett förenklat och tydligt omsättningskrav. Utredningen påpekar på flera ställen i betänkandet att gränsdragningen för när en bisyssla ska betraktas som förvärvsverksamhet idag inte motsvarar vad som gäller enligt skatterätten (sid. 95 och 106–111). De skatterättsliga bedömningar som ska göras för att avgöra om en bisyssla utgör förvärvsverksamhet är ofta komplicerade. Mark- och miljööverdomstolen anser att ändringen kan komma att medföra svåra bedömningar vid gränsdragningen av vad som utgör en förvärvsverksamhet som är varaktig och vad som utgör hobbyverksamhet, i synnerhet avseende nystartade verksamheter som på sikt eventuellt kan bedömas generera ett överskott. Eftersom det, när det gäller undantaget i 7 kap. 16 §, rör sig om ett undantag från förbudet kommer det i första hand att vara den enskilde näringsidkaren som behöver göra bedömningarna.

Ny dispensgrund för småskalig förvärvsverksamhet

Placering av dispensgrunden och följdändringar

Mark- och miljööverdomstolen har inget att invända mot att den nya dispensgrunden enbart ska kunna tillämpas i prövningar om dispens från strandskyddet och inte för upphävande av strandskyddet genom en bestämmelse i detaljplan. Domstolen har vidare inga synpunkter på förslaget att dispensgrunden införs som en egen paragraf. Mark- och miljööverdomstolen anser emellertid att en placering av dispensgrunden utanför 18 c § förutsätter följdändringar i 18 c § som tydliggör att det, utöver den uttömmande 18 c §, finns ytterligare ett särskilt skäl för dispens.

Begreppet ”småskalig”

Mark- och miljööverdomstolen anser, med hänsyn till den förklaring av begreppet som bl.a. görs på sid. 166–167, att det är tveksamt om användningen av begreppet ”småskalig” i lagtexten är lämplig. Rekviritet ”småskalig” kan uppfattas som missvisande i förhållande till den avsedda innebörden. Som Mark- och

miljööverdomstolen förstår begreppets avsedda innebörd kan en ”småskalig” verksamhet vara en relativt stor verksamhet som har begränsad påverkan på omgivningen medan en liten verksamhet, som i allmänhet skulle betraktas som småskalig, inte kan få dispens på grund av stor påverkan i förhållande till strandskyddets syften. Begreppet ”småskalig” kan leda tankarna fel. För tydlighetens skull bör det övervägas att i stället använda ”liten eller mindre påverkan på omgivningen och miljön” eller något liknande begrepp som redan förekommer i miljöbalken.

Risker med utökad möjlighet till dispens

Det påpekas i betänkandet att dispensgrunden enligt föreslagna 7 kap. 18 d § ska vara möjlig att tillämpa även i vissa skärgårdsområden eftersom rekvisiten ”småskalig” och ”varaktig” ändå måste vara uppfyllda (sid. 81). Vidare sägs i betänkandet att kravet på varaktighet måste vara uppfyllt samtidigt som det ska vara möjligt att tillämpa dispensgrunden på nystartade verksamheter som endast enligt en affärsplan eller ekonomisk kalkyl avser att vara vinstgivande (sid. 80). Domstolen konstaterar i denna del att prövningen avseende hur varaktighetsbedömningen ska göras kommer att bli komplicerad när det rör sig om en nystartad verksamhet. I attraktiva skärgårdsområden kan det dessutom finnas en benägenhet att starta verksamheter för att kunna få dispens för vissa åtgärder. Det kommer ytterligare att försvåra de avvägningar som ska göras. Domstolen efterlyser därför att det utvecklas hur bedömningen av affärsplaner och ekonomiska kalkyler m.m. ska göras.

Därutöver kan konstateras att syftet med den nya dispensgrunden är att det ska vara enklare att få dispens från strandskyddet för verksamheter av viss karaktär på landsbygden. Mark- och miljööverdomstolen efterfrågar en framtidsanalys och ett förtydligande av vad som avses med begreppet ”landsbygd”. Det är svårt att bortse från risken att anläggningar uppförs inom strandområden som idag kan betraktas som landsbygd men som i framtiden förtätas och inte längre kan betraktas som landsbygd. Gränsdragningen när det gäller vad som ska betraktas som landsbygd blir mot den bakgrunden svår.

Ikraftträdande

Mark- och miljööverdomstolen är tveksam till att äldre bestämmelser ska gälla i mål och ärenden som har inletts före ikraftträdandet. En sådan ordning skulle kunna leda till handläggningsproblem när en redan uppförd anordning, som är undantagen förbudet enligt den nya lydelsen, är föremål för ett föreläggande om borttagande i ett ärende som har initierats före ikraftträdandet. Enligt vilka bestämmelser ska i sådant fall tillsynsärendet hanteras om fastighetsägaren samtidigt ansöker om dispens eller förklaring att dispens inte krävs enligt de nya reglerna? För att undvika handläggningsproblem bör ytterligare överväganden göras.

I handläggningen av ärendet har deltagit hovrättslagmannen Ylva Osvald, hovrättsrådet Johan Svensson och tekniska rådet Ingrid Johansson.

Föredragande har varit Cecilia Lönnqvist.

Ylva Osvald

Cecilia Lönnqvist